

PGS.TS. NGUYỄN THỊ SONG HÀ
(Chủ biên)

BIẾN ĐỔI VĂN HÓA
CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ Ở VIỆT NAM
TỪ ĐỔI MỚI ĐẤT NƯỚC ĐẾN NAY
(Sách chuyên khảo)

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

PGS.TS. NGUYỄN THỊ SONG HÀ
(Chủ biên)

**BIẾN ĐỔI VĂN HÓA
CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ Ở VIỆT NAM
TỪ ĐỔI MỚI ĐẤT NƯỚC ĐẾN NAY**

(Sách chuyên khảo)

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI
HÀ NỘI - 2021

TẬP THỂ TÁC GIẢ

PGS.TS. Nguyễn Thị Song Hà (Chủ biên)

PGS.TS. Đoàn Minh Huân

PGS.TS. Lê Ngọc Thắng

PGS.TS. Bùi Văn Đạo

PGS.TS. Bùi Nguyên Khánh

TS. Võ Thị Mai Phương

TS. Lý Hành Sơn

TS. Đậu Tuấn Nam

TS. Nguyễn Thâm Thu Hà

ThS.NCS. Trần Minh Đức

TS. Nguyễn Xuân Hòa

ThS. Nguyễn Văn Phong

Cộng tác viên

PGS.TS. Hồ Việt Hạnh

TS. Nguyễn Quỳnh Trâm

TS. Vi Văn An

TS. Phạm Thị Cẩm Vân

TS. Nguyễn Đình Phúc

PGS.TS. Đặng Thị Hoa

ThS. Nguyễn Thị Tuyết Mai

ThS. Nguyễn Thị Hải Nhung

ThS. Bùi Lê Anh

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
DANH MỤC VIẾT TẮT	13
DANH MỤC BẢNG	15
DANH MỤC BIỂU ĐỒ	19
LỜI GIỚI THIỆU	23

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN NGHIÊN CỨU BIẾN ĐỔI VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ VÀ QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VỀ VĂN HÓA	33
--	----

1.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu	33
1.1.1. Nghiên cứu của các tác giả nước ngoài	33
1.1.2. Nghiên cứu của các tác giả trong nước	40
1.2. Một số khái niệm cơ bản và lý thuyết liên quan đến vấn đề nghiên cứu	64
1.2.1. Các khái niệm cơ bản	64
1.2.2. Các lý thuyết nghiên cứu	74
1.3. Tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm của Đảng về văn hóa, bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của dân tộc thiểu số	79
1.3.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh	79
1.3.2. Quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam	82

1.4. Vai trò của văn hóa đối với phát triển bền vững	86
1.4.1. Văn hóa là một trong năm trụ cột phát triển bền vững ở Việt Nam	86
1.4.2. Vai trò của văn hóa trong phát triển kinh tế	87
1.4.3. Vai trò của văn hóa trong phát triển xã hội	91
1.4.4. Vai trò của văn hóa trong bảo vệ môi trường sống	92
1.5. Quan điểm và kinh nghiệm của một số quốc gia trong bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa các dân tộc thiểu số	92
1.5.1. Trung Quốc	92
1.5.2. Liên bang Nga	101
1.5.3. Cộng hòa Pháp	105
1.5.4. Thái Lan	112
1.5.5. Tham khảo cho Việt Nam	117

Chương 2

THỰC TRẠNG BIẾN ĐỔI VĂN HÓA VẬT CHẤT CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ Ở VIỆT NAM TỪ NĂM 1986 ĐẾN NAY

2.1. Biến đổi về nhà cửa	122
2.1.1. Biến đổi chung về nhà cửa các dân tộc thiểu số ở Việt Nam	122
2.1.2. Biến đổi nhà cửa các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Hmông-Đao và Hán-Tạng	133
2.1.3. Biến đổi nhà cửa các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Việt-Mường	142
2.1.4. Biến đổi nhà cửa các dân tộc nhóm ngôn ngữ Tày-Thái, Ka đai	151

2.1.5. Biến đổi nhà cửa các dân tộc thiểu số thuộc nhóm ngôn ngữ Môn-Khơ-me	159
2.1.6. Biến đổi nhà cửa các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Mã Lai-Đa đảo	176
2.2. Biến đổi trang phục các dân tộc thiểu số ở Việt Nam	183
2.2.1. Biến đổi chung về trang phục	183
2.2.2. Biến đổi trang phục các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Hmông-Đao và Hán-Tạng	194
2.2.3. Biến đổi trang phục của nhóm ngôn ngữ Việt-Mường	204
2.2.4. Biến đổi trang phục của nhóm ngôn ngữ Tây-Thái, Ka dai	210
2.2.5. Biến đổi trang phục của nhóm ngôn ngữ Môn-Khơ-me	217
2.2.6. Biến đổi trang phục của nhóm Mã Lai-Đa đảo	225
2.3. Biến đổi về ẩm thực các dân tộc thiểu số ở Việt Nam	232
2.3.1. Biến đổi chung về ẩm thực	232
2.3.2. Biến đổi ẩm thực của nhóm ngôn ngữ Hmông-Đao và Hán-Tạng	237
2.3.3. Biến đổi ẩm thực của nhóm ngôn ngữ Việt-Mường	244
2.3.4. Biến đổi ẩm thực của nhóm ngôn ngữ Tây-Thái, Ka dai	249
2.3.5. Biến đổi ẩm thực của nhóm ngôn ngữ Môn-Khơ-me	254
2.3.6. Biến đổi ẩm thực của nhóm ngôn ngữ Mã Lai-Đa đảo	261
2.4. Biến đổi về nhạc cụ truyền thống của các dân tộc thiểu số ở Việt Nam	266
2.4.1. Biến đổi chung về nhạc cụ truyền thống	266
2.4.2. Biến đổi về nhạc cụ truyền thống của các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Hmông-Đao và Hán-Tạng	270

BIẾN ĐỔI VĂN HÓA CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ...

2.4.3. Biến đổi về nhạc cụ truyền thống của các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Việt-Mường	273
2.4.4. Biến đổi về nhạc cụ truyền thống của các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Tây-Thái, Ka đai	275
2.4.5. Biến đổi về nhạc cụ truyền thống của các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Môn-Khơ-me	277
2.4.6. Biến đổi về nhạc cụ truyền thống của các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Mã Lai-Đa Đảo	282

Chương 3

THỰC TRẠNG BIẾN ĐỔI VĂN HÓA TINH THẦN CỦA CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ Ở VIỆT NAM	287
3.1. Biến đổi về sử dụng ngôn ngữ tộc người của các dân tộc thiểu số	287
3.1.1. Biến đổi chung về ngôn ngữ	287
3.1.2. Biến đổi ngôn ngữ của các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Hmông Dao và Hán-Tạng	297
3.1.3. Biến đổi ngôn ngữ của các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Việt-Mường	306
3.1.4. Biến đổi ngôn ngữ của các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Tây-Thái, Ka đai	311
3.1.5. Biến đổi ngôn ngữ của các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Môn-Khơ me	318
3.1.6. Biến đổi ngôn ngữ của các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Mã Lai-Đa đảo	326
3.2. Biến đổi về nghi lễ và lễ hội của các dân tộc thiểu số	331
3.2.1. Biến đổi chung về nghi lễ trong chu kỳ đời người của các dân tộc thiểu số	321
3.2.2. Biến đổi nghi lễ trong chu kỳ đời người của nhóm ngôn ngữ Hmông-Dao và Hán-Tạng	352

3.2.3. Biến đổi nghi lễ trong chu kỳ đời người của nhóm ngôn ngữ Việt-Mường	360
3.2.4. Biến đổi nghi lễ trong chu kỳ đời người của nhóm ngôn ngữ Tày-Thái, Ka dai	377
3.2.5. Biến đổi nghi lễ trong chu kỳ đời người nhóm ngôn ngữ Môn-Khơ-me	386
3.2.6. Biến đổi nghi lễ trong chu kỳ đời người nhóm ngôn ngữ Mã Lai-Đa đảo	397
3.3. Biến đổi về nghi lễ trong gia đình và lễ hội cộng đồng của các dân tộc thiểu số	410
3.4. Biến đổi đời sống tín ngưỡng, tôn giáo của đồng bào các dân tộc thiểu số	423

Chương 4

NHỮNG YẾU TỐ TÁC ĐỘNG ĐẾN BIẾN ĐỔI VĂN HÓA VÀ XU HƯỚNG BIẾN ĐỔI VĂN HÓA CỦA CÁC DÂN TỘC THIẾU SỐ Ở VIỆT NAM

4.1. Những yếu tố tác động đến biến đổi văn hóa của các dân tộc thiểu số	436
4.1.1. Bối cảnh quốc tế và trong nước	436
4.1.1.1. Bối cảnh quốc tế	436
4.1.1.2. Bối cảnh trong nước	440
4.1.2. Các yếu tố tác động đến biến đổi văn hóa các dân tộc thiểu số ở Việt Nam	442
4.1.2.1. Biến đổi đặc điểm cư trú của các dân tộc thiểu số	442
4.1.2.2. Sự di dân, di chuyển cư của các tộc người	447
4.1.2.3. Yếu tố hiện đại hóa, kinh tế thị trường	450
4.1.2.4. Yếu tố giao lưu, tiếp biến văn hóa	453
4.1.2.5. Tác động của chuyển đổi tôn giáo, tín ngưỡng	455

4.2. Xu hướng biến đổi văn hóa của các tộc người thiểu số ở Việt Nam	458
4.2.1. Các xu hướng biến đổi văn hóa chủ yếu	458
4.2.2. Nhận diện những yếu tố tích cực trong xu hướng biến đổi văn hóa truyền thống ở các dân tộc thiểu số	474
4.2.3. Nhận diện những yếu tố tiêu cực trong xu hướng biến đổi văn hóa ở các dân tộc thiểu số	476

Chương 5

CHÍNH SÁCH VĂN HÓA VÀ QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VỀ VĂN HÓA VÙNG ĐỒNG BÀO DÂN TỘC THIỂU SỐ VÀ MIỀN NÚI TỪ ĐỔI MỚI ĐẤT NƯỚC ĐẾN NAY	482
---	-----

5.1. Hệ thống chính sách văn hóa	482
5.1.1. Hệ thống chính sách văn hóa và bảo tồn, phát triển văn hóa các dân tộc thiểu số	482
5.1.2. Các tiêu chí đánh giá hiệu quả và tác động của chính sách văn hóa đối với các dân tộc thiểu số	490
5.1.2.1. Tác động của chính sách văn hóa đối với bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của các dân tộc thiểu số	490
5.1.2.2. Tác động của chính sách văn hóa đối với bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của các dân tộc thiểu số	494
5.1.3. Một số bất cập, hạn chế của chính sách văn hóa, bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi	503
5.2. Quản lý Nhà nước về văn hóa các dân tộc thiểu số ở Việt Nam	510
5.2.1. Khái quát cơ cấu bộ máy quản lý các cấp	510

5.2.2. Phương thức tổ chức hoạt động quản lý văn hóa các dân tộc thiểu số	516
5.2.3. Tác động của công tác quản lý nhà nước về văn hóa dân tộc thiểu số	520
5.2.3.1. <i>Đánh giá công tác triển khai thực hiện chính sách bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa của các dân tộc thiểu số</i>	520
5.2.3.2. <i>Đánh giá công tác triển khai thực hiện các mô hình bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc thiểu số</i>	528
5.3. Nguyên nhân của những kết quả và hạn chế	551
5.3.1. Nguyên nhân khách quan	551
5.3.2. Nguyên nhân chủ quan	552
5.4. Những vấn đề đặt ra trong biến đổi văn hóa và công tác quản lý nhà nước về văn hóa dân tộc thiểu số	555
5.4.1. Những vấn đề đặt ra trong biến đổi văn hóa của các dân tộc thiểu số	555
5.4.2. Những vấn đề đặt ra đối với công tác quản lý văn hóa các dân tộc thiểu số	561
5.5. Một số giải pháp và kiến nghị góp phần hoàn thiện chính sách văn hóa dân tộc thiểu số và công tác quản lý nhà nước về văn hóa dân tộc thiểu số	568
5.5.1. Một số giải pháp	568
5.5.2. Kiến nghị	586
KẾT LUẬN	601
TÀI LIỆU THAM KHẢO	605

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

26 Lý Thường Kiệt - Hoàn Kiếm - Hà Nội

ĐT: 024.39719073 - Fax: 024.39719071

Website: <http://nxbkhh.vass.gov.vn>

Email: nxbkhh@gmail.com

Chi nhánh Nhà xuất bản Khoa học xã hội

57 Sương Nguyệt Ánh - Phường Bến Thành - Quận I - TP. Hồ Chí Minh

ĐT: 028.38394948 - Fax: 028.38394948

**BIẾN ĐỔI VĂN HÓA
CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ Ở VIỆT NAM
TỪ ĐỔI MỚI ĐẤT NƯỚC ĐẾN NAY**

Chịu trách nhiệm xuất bản:

PGS.TS. PHẠM MINH PHÚC

Biên tập nội dung:

NGÔ THU UYÊN

Kỹ thuật vi tính:

MINH DŨNG

Sửa bản in:

THANH VÂN

Trình bày bìa:

NGUYỄN HỮU CƯỜNG

In 300 cuốn, khổ 16 x 24 cm, tại Công ty Cổ phần in Truyền thông Việt Nam

Địa chỉ: Số 843 Đường Hồng Hà, Chương Dương, Hoàn Kiếm, Hà Nội

Số xác nhận đăng ký xuất bản: 1194-2021/CXBIPH/2-78/KHXH

Số QĐXB: 56/QĐ-NXB KHXH ngày 22/4/2021

ISBN: 978-604-308-472-6

In xong và nộp lưu chiểu tháng 4/2021